ఖండకావ్యము

(నాల్గవ భాగము)

కవికోకిల, కవితావిశారద

జి. జాషువ కవి

బుక్‌లవర్సు ప్రైవేటు లిమిటెడ్

గుంటూరు : : హైదరాబాద్

పునర్ముద్రణ 1962

మూల్యం
1-50

వెల్‌కం ప్రెస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్
గుంటూరు-2

విజ్ఞప్తి

సహృదయ మహాశయులగు పాఠకులకు –

ఇది నా నాల్గవ కావ్యఖండము. స్వతంత్రదినంనాటి సంతోష గీతాలు మీదటి నిరాశాగీతా లిందున్నాయి. క్షమా సంస్థాపనాచార్యుడైన మహాత్ముని మహితసందేశం మారుదారిబట్టింది. కులమతాల బురఖాలతో దుష్టశక్తులు స్వేచ్ఛావిహారం చేస్తున్నాయి. సత్యాగ్రహ సమరకాలంనాటి త్యాగదృష్టి, నిజాయితి, పరస్పర విశ్వాసం, సంఘీభావం మృగ్యమైంది. సత్యధర్మప్రవక్తలైన కవు లనేకులు ప్రణయవ్యాధిగ్రస్తులై సనాతనకర్దమా న్ని ప్రజానీకానికి పులుముచున్నారు. అశాంత్య సమానతలకు కొత్త పాదులు నెలకొల్పబడుతూ యున్నవి. విశ్వప్రేమ విశ్వసమత నాశించు అధికమతుల కసహ్యమైన వాతావరణం తయారైంది. మూడవసంగ్రామ దేవత మొగసాల హుంకరిస్తుంది. అధికారపిపాస నియంతృతాపరత్వ మడుగడుగున దృశ్యమానమౌతుంది. నిత్యవిలాపాలు, నిప్పచ్చరాలు నిఖిలదిక్కుల నినదిస్తున్నాయి. ధర్మేతరాలైన స్వార్థనృత్యాలకు నేను వ్యతిరేకిని. బాపూజీ, బుద్ధుడు, క్రీస్తు, నడచిన వజ్రమార్గంలో నే నొక అజ్ఞాత ప్రవాసిని. లక్ష్యం చేరలేని దుర్బలుడనని యెఱుగుదును. కాని ప్రయత్నం దోషం కాదుగదా? విశ్వ మెన్ని వెఱ్ఱివేషాలు వేసినా మహా

త్మల ప్రేమశంఖధ్వనికి మృతిలేదు, క్షతిలేదు. మరణంలేని మానవత్వాన్ని కామించు కవితావీణపై నేను మ్రోయించిన వ్యధాతంత్రులే ఖండకావ్యాలు.

లలితకళాభ్యుదయకాంక్షులు, మధురమంజులహృదయులు, ప్రకృతం బృందావనపుర డిప్యూటీ కలెక్టరులయిన శ్రీ శ్రీ శ్రీ కే. పి. సామ్యుల్ గారి నీ కృతికి పతిగా జేసి కృతార్థుణ్ణయ్యాను.

గ్రంథకర్త.

అంకితము

పలికినది చేసి చేసిన
పలికెడు సామ్యూలు బుధుడు ప్రాణేశ్వరుడై
యలరింప నాదు కృతిసుత
యలఘుమతుల సానుభూతి కగ్గంబగుతన్.

ఎంత ప్రేమయున్న నెంతాదరంబున్న
బయలుపడని క్లుప్తభాషణుండు
పదవిగల్గునన్న భావంబు కలనైన
దలపనట్టి సహజధార్మికుండు.

జాలికనికరంబు సర్వాంగకములందు
నిండిపారు సుగుణ మండితుండు
కే. పి. సాముయెలుడు మాపిల్లకాత్మేశు
డగుటకతన ధన్యమయ్యె రచన.

వలపుల సతివై డిప్టీ
కలెక్టరుని గీముజొచ్చి గర్వింపక కా
గలవారిం జెలియంద్రన్
కళాసతుల నాదరమున గావుము బిడ్డా!

పతిదొడ్డవాడు హృదయం
బతికోమల మమృతమధురమాలాపం బ
ప్పతికీడగు సతియన మ
తకృతితనయా! తెమ్మ వినుతిగీతార్చనముల్.

గ్రంథకర్త.

విషయసూచిక

గవ్వకు సాటిరాని పలుగాకుల

మూక లసూయచేత న

న్నెవ్విధి దూరినన్ నను వ

రించిన శారద లేచిపోవునే ?

యివ్వసుధాస్థలిం బొడమ

రే రసలుబ్ధులు ? గంట మూనెదన్

రవ్వలు రాల్చెదన్ గరగరల్

పచరించెద నాంధ్రవాణికిన్.

క్రీస్తు

పరలోక మానంద పారవశ్యమునంది
జిలిబిలి గానాలు చిలుకరింప

నవనవోజ్వల భూరి నక్షత్ర ముదయించి
ఘనభక్తతతికి మార్గంబు చూప

బహుదూరభూముల వాసంబు గావించు
జ్ఞాను లేతెంచి కాన్కల నొసంగ

యూదుల రాజు హేరోదు తత్తర వోయి
పసరు పాపల కత్తి పాలు చేయ

పడతి మరియమాంబ కడుపున నుదయించి
పశుల కోష్ఠమందు పడక వైచి
మనుజ శిశువు వోలి చనుబాలు ద్రావుచు
న్నాడు నేడు క్రీస్తునాథమౌళి.

పరమసామ్రాజ్యంబు పాలించు విశ్వాల
　　యొడయని కొక్కగా నొక్క కొడుకు
సర్వమానవులకు సర్వేశ్వరుని తోడ
　　గొప్ప లావాదేవి గూర్చువాడు
పాపాత్మకములైన పదునాల్గు జగముల
　　కష్టముల్ కడతేర్చి కాచువాడు
ప్రేమాంకురంబున విశ్వాస మొలికించి
　　దొసగును జక్కాడు తోటమాలి

క్షతి యెఱుంగని చక్కని సహన విద్య
పంచి పెట్టెడు వేల్పుల పంతులయ్య
దేవదేవుని మధుర సందేశములను
మోసికొని వచ్చినాడు నే డేసురాజు.

వణకిపోయినది విశ్వంభరావలయంబు
　　కడుపున గన్నయ్య కన్ను మూయ
బ్రద్దలైనది మహా పర్వతప్రచయంబు
　　శిలువపై జనకుండు పలువరింప

మాసిపోయిన యది మార్తాండ బింబంబు
బ్రహ్మాండపతి మోము వాడిపోవ

బ్రదికి లేచినవి సద్భక్తుల దేహముల్
ప్రభువు గుండెలలోన బల్లెమాడ

సృష్టికర్త మేను శిలువకొయ్యల కెక్క
సర్వ సృష్టి రమణి జర్జరించె
కొయ్యవారె నఖిల కువలయచక్రంబు
యేసుక్రీస్తు 'పారదైసు' కెగయ.

స్వేచ్ఛా దినము

అస్తమించినది మ మ్మంధకారమునందు
బంధించు జాతుల వాని దాడి

వీడిపోయినది మా వేడిరక్తంబును
గావుబట్టిన బూచిగాని భయము

దౌడుదీసినది మా తాత తండ్రుల వెంట
దగిలి వచ్చిన యదంతరపు బ్రదుకు

తొలగిపోయినది మా తలలపై నడయాడి
కనులెట్టజేయు కిగ్గాడి జెండ

కునికి నిద్రించు నలుబదికోట్ల వీర
భారతీయుల విక్రమ స్ఫారవహ్ని
మేలుకొన్నది నేడు లోకాలు మెచ్చ
భూమి శాసించు సార్వభౌముడను నేడు.

తనురక్తంబు కవోష్ణవంత మయి చైతన్యంబు సంధిల్లె; తె
ల్లని మంచుం గరగించుచుం దరణి బాలస్వామి తోతెంచె; తీ
యని యూహల్ పౌరలెత్త జాతి కభయం బందించుచున్ బచ్చప
చ్చని స్వేచ్ఛాదిన ముద్భవించె దశదిగ్జాలాభిరామంబుగన్.

ఉదరార్థంబు ధరించినాడ మును పెన్నో వేషముల్; మాతృశా
రద వంకం బెరచూపులం బఱపితిన్; రాజోక్తి కామించి; సి
గ్గొదవు న్నేడు; తలంపరా; దిపుడు పూర్ణోత్సాహ గంగా మహా
నదు లెన్నో ప్రవహించుచున్నవి మది న్నానాశుభచ్ఛాయలన్.

నాజాతి న్నడపించుకో దగిన పంథాలో నిరోధింపగా
రాజు ల్లేరిక; నుత్తమోత్తమ కళా బ్రాహ్మీ సుధాగారముల్
బూజున్ దుల్చి యఖండలంబిడి పునఃపూజల్ ప్రతిష్ఠించెదన్;
రోజుల్ నావి; పొలంబు నాది; వెలయింతున్ దిగ్జయస్తంభముల్.

అల నాగమ్మలు బాలచంద్రు లభిమన్య బ్రహ్మనాయాది యో
ధులు జన్మింతురు క్రమ్మరన్; కరకు కత్తుల్ గల్గియున్ రిత్త చే
తులు జోడించి నమస్కరించితిమి; విద్యుచ్ఛక్తి సంపన్నమై
కుల మెల్లన్ బలవంతమై నిలిచె సంకోచించగా నేటికిన్.

సకలోర్విం బెదరించు నాంగ్లుల తమాషాదర్పమున్ జూచి, యూ
రక భీతిల్లితి మింతకాలమును; మా రాటాల ఝుంకార ఘో
షకు చిత్తైనది ముజ్జగంబును; శుభోషస్సంధ్య బంగారు తూ
లికతో నా సుఖజీవితార్థముల నోలిన్ దిద్ది ముద్దాడెడిన్.

వెనుకన్ దీటిన కోరమీసములకున్ బే రేమియున్ లేదు; రా
జిన కోపానల మెల్ల నాతనువునన్ జీర్ణించి వమ్మయ్యె; నీ
దిన మాంధ్రోర్వి కిరీటధారిణి; యనర్ఘీభూత రాజన్య శా
సన భీత్యుద్ధతి గోచరించ దిక నాశబ్ద ప్రపంచంబునన్.

కలుపుంగోలుతనంబు లేదను నపఖ్యాతిం దలం దాల్చి మా
టలతో బ్రొద్దులు బుచ్చి కోల్పడితి రాష్ట్రప్రాప్తి; నా చెడ్డ రో
జులతో నాకు బ్రమేయ మేమిటికి? నా సోదర్య దేశంబు లౌ
దల లాడింపగ జాతిలో పరుష రక్త జ్యోతు లెత్తించెదన్.

హలము సోకిన నమృతాన్నంబు గురిసెడు
తల్లి నేలకు నేటికోళ్ళు సలిపి
పర దాస్యమున నంటు బడియున్న నెమ్మేని
యడుసు గంగను నీట గడిగివైచి

కలమును కులముతో గొలిచి బేరములాడు
వైషమ్య భావంబు వదలివైచి
తెల్లతోలునకు భీతిల్లి ప్రక్కల కేగు
పిరికి కండలలోన కరకు నింపి

త్యాగమూర్తుల పూత రక్తస్రవంతు
లింకి మొలిచిన స్వేచ్ఛా మహీజ మహిత
మంజుల చ్ఛాయలందు వాఙ్మయ వధూటి
కర్ఘ్య మిడుచున్నవారు నేడాంధ్ర కవులు.

లోక లోకాల శిల్పుల పోగరల నెల్ల
శిక్షించి దిద్దు నా శిల్పవిద్య
అన్యదేశీయ గాయన గాయనులచేత
కీర్తింపబడ్డ సంగీతవాణి
అలగుజాండరుని గుండెలలోన నిద్రించి
నెగడు నా కదన పాండిత్యగరిమ
ప్రాక్తనంబైన భారత సంస్కృతిం జాటు
కమనీయమైన నా కట్టుబొట్టు

కలికు దాస్య కీలి కను మూసెనో యంచు
వెలచి కంట నీరు బెట్టినాడ;
ప్రతిభ కొల్లగొట్టు పగవాడు గల్గునా ?
చావలేదు తెల్గుజాతి చేవ !

మునుపు కాబట్టని తనంబు ముమ్మరింప
మిత్రునకు తోడుపడకుండ మిన్నకుంటి;
ఖానిసతనంబు తనదారి బట్టి పోవ
స్వార్థమున కిప్డు నాలోన స్థలము లేదు.

అపరంజిగురిసి మా కన్నంబు దినిపించు
తల్లి భారతి నేడు దక్కె మాకు
పదియు రెండగు పుణ్యనదులు నదంబులు
చిరకాలమునకు జే జిక్కె మాకు
అమరసన్నుతమైన హస్తినాపుర రత్న
పీఠంబు తిరుగ బ్రాప్తించె మాకు
తలవంచి పగర కత్తులకు జోహారించు
దీనభావము నెమ్మదించె మాకు

అననుభూత రసానంద జనితమైన
చేతన జ్యోతి దిక్కుల చెంగలించి
గోచరంబయ్యె మా నేత్రగోళములకు
అచ్చముగ భారతీయుడ నయితి నేడు.

తహ తహ

భారతీయుల స్వేచ్ఛా ప్రభాతమునకు
నేటితో నెలల్ పంద్రెండు దాటిపోయె;
ఘనుడు బాపూజి స్వర్గాన కాలు మోపి
వేడికన్నీటి మాసంబు లేడు గడచె.

నట్టింటన్ జెలరేగుచున్న రిపుసంస్థాన ప్రమాదాలచే
నట్టిట్టైన స్వతంత్రరాజ్యరమ కే యాపత్తు రాకుండగా
యెట్టోదారిచి యాగబట్టి విజయం బేవంక మ్రొగ్గించి యీ
చెట్టన్ మాన్చెదొ? చక్రధారిణి! నమస్తే! భారతాంబామణీ!

సంద్దైనం గబళించివేయుటకు నీసంసారమందున్న పూ
సందుల్ సాయముచేయ శాత్రవులు పజ్జంబొంచియున్నారు; ని
స్సందేహంబుగ గెల్పు నీకు నగు; గచ్చున్ గట్టి డీకొమ్ము నే
డాందోళించెడు దుండగమ్మును; వయస్యా! సోదరగ్రామణీ!

నిరుడీనాడు జయేతినాదములతో నీనిద్ర మేల్కాల్పి నీ
యరచేతం బడినట్టి భారత స్వరాజ్యానంద కాలంబునం
దెరుసుం బోకడలున్ మతాంతరపు ప్రత్యేకత్వముల్ లేవు; నీ
కరముల్ మోడ్చి నమస్కరింపుమలచర్కా సాధురాణ్మూర్తికిన్.

వేచియున్నవి భవత్ప్రేమవీక్షణము న
ర్థించి జాతీయ పరిశ్రమములు

వ్రతము సల్పినవి నీ పరిపాలనము గోరి
జాలపాలయి కళాజాలకములు

కేలుసాచినది ని న్నాలింగనముచేయ
దిక్కువాసిన ధర్మధేను రమణి

కుములుచున్నది నీదు విముఖతా హతిజేసి
స్తన్యమిచ్చిన కన్న తల్లి భాష

రత్నపీఠ మెక్కి రాజిల్లు భారత
ప్రభుత కొక్కయేడు వయసు వచ్చె
అలుగుబట్టి వైరి నదలించి, శాంత గం
భీర శుభ సుఖముల పిదుకవోయి.

ఆసేతుసీత నగాగ్రంబువరకు ని
　　శ్చల శాంతిరమకు పాదులు ఘటించి
శ్రేయస్సునకు నంతరాయంబు గల్పించు
　　దుష్టశక్తుల నెల్ల దుడిచివైచి
ప్రబలమతద్వేషరక్త రాక్షసుల ఝుం
　　ఝూటంబు బొలిమేర దాటదరిమి
చనిన మాజీదాస్యమునకు హేతుకమైన
　　వార్గిక వైరభావము నడంచి

నవ్యజాతీయ సింహాసనంబునందు
కరము వెలుగొందు లేత రాచఱికమునకు
వార్ధకములేని బహుశతాబ్దముల పూజ
కరుణతో భిక్షయిడుగాక గాంధిబాబు.

నవభారతము

కొదమస్వతంత్రతా విభవఘోషలు దిక్కుల పిక్కటిల్లగా
ఖదరు మునీంద్రు నాత్మకు సుఖం బొనగూర్చి, దరస్మిత ప్రజా
వదనవిలాస ముట్టిపడ బంగరుపీఠ మలంకరించె, ము
ప్పదిపదికోట్ల భారత రిపబ్లికు రాజ్ఞి, సమగ్ర గాత్రియై.

తావులేదిక మతాంతర కులాంతరములు
చిత్రించు సిగపట్ల గోత్రములకు
విలువలేదిక ధనాఢ్యులు ప్రయోగము చేయు
బంగారు సంచుల పలుకుబడికి
ఎడములేదింక సాహిత్యవేదిక సంకు
చిత దృష్టిగల కళాయతనములకు
చోటులేదిక పొట్టకూటిపేదల నల్ల
గతుకు దుష్టుల ఘాతుకత్వమునకు

కరకు చిరకాల పరతంత్ర కషణకలన
పుటము లందిన త్యాగి సముత్కరంబు
పెత్తనముచేయు స్వేచ్ఛా నవీన భరత
రత్నసింహాసన ప్రజా రాజ్యమందు.

యువరాజుల్ ప్రజలెల్ల రీదినము; నవోత్సాహ గంగాఝురుల్
ప్రవహించు న్నవనాడులం దచల దర్పంబున్ బ్రసాదించుచున్
జివురించె న్నవభారతంబు, ప్రభుతా చిహ్నంబుతో సర్వ మా
నవ సౌవర్ణ విభాత కాంతులు దిగంతశ్రేణి రాణింపగన్.

ఘనసత్యాగ్రహ దీర్ఘ యజ్ఞమునకున్ గాయంబు లర్పించి పో
యిన యజ్ఞాతపు దేశభక్తు లనఘుల్ దృష్టాంతరంగంబునన్
గనుచున్నారు, పయోద వేదికల నక్షత్రాక్షులై గాంధి వీ
రుని పజ్జన్; గరమెత్తి వారికి జోహారుల్ సల్పి యర్పింపుడీ!

తెలదొంగల్ దినిరందువేల? మనయాస్తిన్ నల్లమార్కెట్లలో
నలదొంగల్ దినకుండ జూచుకొని యజ్ఞంబై విమూఢాశయా
కులమైయున్న యనుంగుదేశమున సంక్షోభంబు మాయించి ని
శ్చలశాంతిన్ వెలయించి నీదు ప్రతిభాశక్తుల్ బ్రదర్శింపుమా!

కలవందం దలవాటుపడ్డ నరరక్తస్వాదనాభీలశ
క్తులు ప్రచ్ఛన్నముగా; సమర్థులగు యోధుల్ బల్వు రున్నారు; భీ
తిలరా దేరికి; గాంధిదేవుని కృపాదృష్టిన్ భవత్పాలనో
జ్జ్వల సామ్రాజ్యము నిల్పుకొ మ్మనుగు వత్సా! మేరుధీరుండవై.

పూడునా కూటి కల్లాడు పేదల డొక్క
ముప్పూట లభిమతంబులు ఫలింప

నడచునా ధర్మంబు నాల్గుపాదములతో
కులతత్వముల గాలి కుంటులేక

దిగివచ్చునా ధనాధిపుల మందపు జూపు
సామాన్య మానవ సదనములకు

అణగారునా నితాంతాభిజాత్యపు మంపు
చిరుతచట్టాల దార్ఢ్యికమునకు

ఒక మహాత్యాగిమీద నమ్మకమువలన
కరగతంబైన యధికార కనకముద్ర
బహుళ కల్లోల గర్భిణీ భరత సతికి
దక్కునే స్వార్థరహిత వర్తనము లేక.

అకలంకంబగు హేతువాదమును, సత్యాన్వేషణాసక్తి, సాం
ఘిక కల్యాణ పిపాస, పాక్షిక దవాగ్ని న్నెట్టు దుర్దాంత శా
బ్దిక పాండిత్యము నాదరింపని లసద్విజ్ఞాన మింటింట పా
దుకొనుంగాత విశాల భారతమునందున్ లోకవిఖ్యాతమై.

అల్లుడు

పురుషాకారత నున్నజా, లతనిలో పుంస్త్వంబు లేకుండినన్
భరతక్షోణి వివాహము న్నెరపి సంభావించు టాచారమై
చిరకాల స్థిరసంప్రదాయమయి నిల్చెన్; నాకు నారీతిగా
జరిగెం బెండిలి తంతు పెద్దల సమక్షంబందు ము న్నెన్నడో!

ఏ నొక యమ్మగన్న బలహీన లతాలలితాంగి నేలుచు
న్నానను గర్వ మేర్పడియె నా హృదయంబున; నత్తమామలున్
బానిస లన్న పిచ్చి జొరబారిన; దల్లు డటన్న మాటచే
పూనకమయ్యె నా కుబుసుపోవని యంకమ సత్తి చిహ్నముల్.

అత్తమామలు చేయు మర్యాద లెట్టి
గొప్పవైనను లోపముల్ గోచరించె
అల్లుని తనంబులోని మాహాత్మ్య మేమొ
పెండ్లి తంతున గల దొడ్డ బిగువదేమొ.

మదన జ్వరౌషధంబులు
మదవతులని నేర్చుకొన్న మాట మనసులో
కదనుం ద్రొక్కుట కతనన్
హృదయము లేకుండ భార్య నేల దొడగితిన్.

కొట్టుటకు తిట్టుటకు నొక
పట్టా జన్మించినట్లు భావించి, వెతల్
బెట్టితి నిల్లాలిని; నా
పెట్టు శ్రమల నోర్చె సతియు విధి యనుకొనుచున్.

సతు లొనరించిన పూర్వా
ర్జిత కర్మంబనుచు నిందచేసితి సకియన్;
నుతియును మోక్షం బెరుగని
సతీమణియు నమ్మె పరమ సత్యం బనుచున్.

ఎంత గడ్డిగఱచి యెన్నిండ్లు దూరిన
సంఘశక్తి నాకు సాయమయ్యె;
పడతి గడపదాట పదివేల కనులతో
పట్టియిచ్చి బ్రువ్వ తిట్టిపోసె.

ఆలియు నన్ను జూచి వెఱగందుచు నెత్తురు జచ్చి యావ జీ
వాలును గ్రుంగిపోవ బలవద్రతులం బరితృప్తి నందు నా
వాలకముం గనుంగొని నిబద్ధమనఃకుహరాన నెట్టి శా
ర్దూలముగా దలంచుకొని రోజులు నెట్టుచు తాల్మి నందెనో?

బెదిరిన గుండెతో వలపుపెంపరి పుల్కలులేని మేనితో
సదమల భావముల్ పదముసాచని శూన్య మనస్సుతోడ నా
మదనపిశాచ తృప్తి కొక మందయి కాపురమాచరించి, నా
సుదతి కనెం గుమారకుల శుంఠల కుంఠితధీచరిత్రులన్.

పుట్టింటం గబళంబులేని విషయంబున్ లేమియుం గన్యకున్
బొట్టుంగట్టిన యంతనే మరచి యుబ్బున్ గర్వ మేపారగా
పట్టుంబుట్టములన్ ధరించుకొనుచున్ బక్వాన్నముల్ మెక్కుచున్
బెట్టున్ జేసితి నత్తమామలపయిన్ బెండ్లాము తమ్ముండ్రపై.

అల్లుడ నని నిక్కిన నా
కల్లు డొకడు దాపరించి యధికారముతో
నిల్లుం జొచ్చె న్నే నిపు
డల్లుండనుగాను మామనై కూర్చుంటిన్.

వీ రే శ లిం గ క వి

వీరేశాఖ్యుడు, లింగధారి, కవితావేశుండు సత్కావ్యముల్
నూరుల్ గూరిచి జాతిదేవతకు కన్నుందోయి నర్పించుచున్
క్రూరాచార మహాపిశాచి కెదురై క్రొంగొత్త ఖడ్గాలతో
కోరల్ దీసిన యోద్ధ, కాంధ్ర సుకళాక్షోణుల్ ఋణగ్రస్తముల్.

తెలుగు శారదకు నత్తులు ముంగరలు దీసి
క్రొంగొత్త తొడవులు గుస్తరించి
పరిహాసమన్న కోపముచేయు గడ్డలో
నవనీత హాస్య వాఙ్మయమునాటి

పసి వితంతువుల దుర్భర దీనతకు గుంది
కూలిపోయిన కాపురాలు నిలిపి
గడనచేసిన చిల్లిగవ్వతో సర్వంబు
శరణాలయములపై జల్లివైచి

మరణమునకు దక్క మరితీరుబడిలేక
కలము దించనట్టి కవివరుండు
కందుకూరి కులుడు కాలుమెట్టినచోట
కాలుమెట్టలేదు కలుషలవము.

నన్నయ మున్నుగాగల సనాతన సత్కవి జీవితంబులన్
గన్నుల గాంచిన ట్లమృతఘంటమునన్ వెలయించి భాషకున్
జిన్నెలు వన్నెల న్నిలిపి నేడు మహాకవులైనవారి కిం
తన్నముబెట్టి పోయిన మహాత్ముని, దేశము విస్మరించునే?

ఒకవంకన్ బదివేల కంఠములతో హుంకారముల్ సల్పి, సాం
ఘిక శార్దూలము చప్పరించుటకు లంఘింపన్ రవంతేని జం
కక, దీక్షారథమున్ మరల్పక, కళాక్షేత్రంబు జూపించు ధా
ర్మికవేదండుని యుక్కుగుండెలు, మహాంధ్రీ నీకు నాదర్శముల్!

చిలకమర్తి నారసింహ సత్కవి నీకు
శిష్యుడయి ప్రసిద్ధి జెందినాడు
మ్రొక్కి నీపదాలు ముద్దాడు కతమున
రాణ్మహేంద్రపురము రాణకెక్కె.

తెలుగు గడ్డ

వెలుగు లెగజిమ్ము పట్టాభి గెలుపుతోడ
బలము రెట్టింప విజయాలవాడనుండి
నవకవీశాన మధురకంఠములతోడ
పలుకుచున్నది నేడు నా తెలుగుభేరి.

ఆంధ్రాళి మోదంబు నాశించి పోయిన
  తిక్కనార్యుని వాణి తృప్తినంద;
గజ్జెలందెలకాలు గదలించి మన్నెబొ
  బ్బిలికోట దొలికోడి పలికి కులుక,
నడువీధులందు రత్నము లమ్మకొన్నట్టి
  తెలుగుల సంపత్తి తలపుకెక్క.
ఖండాంతరముల బంగారు పూజలుగొన్న
  కలికి పోగరమేను పులకరింప,

మూడుకొండల శివలింగములు రహింప
నాలసింపక రాష్ట్రసింహాసనమున
నధివసింపుము జయము నీయందుగలదు
దివ్యదాశయసుమవల్లి ! తెలుగుతల్లి !

పిసినికాయను పట్టువసనంబు నిమిడించు
చేనేతపనుల కాశీస్సు లొసగి

తులలేని యలకొండపలి బొమ్మపనివారి
పనితనంబునకు జీవనము చూపి

గడనకెక్కిన కూచిపుడివారి వరకథా
కళి నాట్యకళ కింత కబళ మొసగి,

అరవదేశమున బావురుమంచు శోకించు
త్యాగయ్య గానంబు నాదరించి,

మృదుల జాతీయ కవనశారదల సొగసు
సకల దేశాలలో ప్రదర్శనము జేసి
సంతరింపుము శాంతి సంసారసుఖము
దివ్యదాశయ సుమవల్లి ! తెలుగుతల్లి !

ఘనగాంధేయ శకప్రకాశలవమింకన్ సోక, కత్యంత ప్రా
క్తనపుం జీకటి చిందులాడెడు విముగ్ధప్రాంతముల్ నిద్ర మే
ల్కొ౯న శంఖారవ మాచరింపు మిక; నుగ్గుంబాలతో ఘంటమం
దిన విద్వాంసులగన్న వీరజనయిత్రీ! ఆంధ్రరత్నక్షితీ!

కులముల్ కొమ్ములతోడ గుమ్మకొని చిక్కుల్ పెక్కు సృష్టించు పె
ద్దల కాలాలు గతించిపోయినవి; స్వాతంత్ర్యంబు సిద్ధించె; రా
జుల సింహాసన మెక్కినారు ప్రజ; లెచ్చుం దగ్గులం బాపుజీ
హలికశ్రేష్ఠుడు దున్నినా; డిపుడు లేవంతస్థు! లాంధ్రక్షితీ!

పెను స్వార్థంబు మహాపిశాచమువలెన్ బీడింప దేశంబు చి
క్కిన శల్యంబయి తూలిపోయినది; యాకీడుం దొలంగించు చ
క్కని మార్గం బుపదేశమిచ్చుకొని ముక్తాస్వచ్ఛభావంబు నీ
యనుగుంబిడ్డలలో సృజింపుము త్రిలింగాద్రిక్షమాభూషణీ!

ఆలాపించిన సత్కవీశ్వరుల దివ్యాశీర్వచశ్శక్తిచే
నాలంబించిరి భారతీయులు స్వరాజ్య స్వర్ణదండంబు; లే
దాలంబంబు కవిప్రపంచమున కమ్మా! వాఙ్మయోద్యానమున్
బాలింపంగల దాతలంగని రసజ్ఞత్వంబు చాటింపుమీ!

పెనుగప్పాలకు పెద్దబిడ్డయయి దృప్తిన్ దాత ముత్తాత లీ
డ్చిన యజ్ఞాన పురారథంబు చనుగాడిం బడ్డ దేశాన నూ
తన శక్తుల్ జిగురించునే ? సమహితత్వ జ్యోతి రేకెత్తునే ?
జననీమండన ! జాలిగుండియల కృష్ణాకంఠభూషావతీ !

నేటి నెలత

గ్రహియించినది నేటి కామినీ తిలకంబు
బురఖాల కెరయైన బుద్ధి బలము

తెలిసికొన్నది నేటి కలికి ముద్దుల గుమ్మ
యుబ్బించు గాథ లందున్న కిటుకు

అర్థమైనది నేటి యంబుజాతాస్యకు
లేలేత బుడుత పెండ్లిండ్ల నేగి

ఆకళించినది నే డమలోక్తి చాతుర్య
పసిడి సొమ్ముల రిత్త బరువు చేటు

కాంత మగవారితో చేయి గలపకున్న
తలప నేల యనర్థంబు తప్ప దనుచు
భారతక్షోణి చిత్తంబు కోరగింప
కలము బట్టిన దీనాటి వెలది మిన్న.

ప్రబోధము

పురుషుల్ నెత్తిని కొమ్ము నిక్కిన మహాత్ముల్ గారు, నీకన్న సుం
దరి! స్వార్థాత్మకమైన సంఘము నినున్ శాసించి యాజన్మ దు
స్తర దాస్యంబున గట్టివైచినది విద్యాస్పర్శ లేకుండగా;
పరదా దాటి, స్వతంత్రవీధుల పదాబ్జంబూని క్రీడింపుమీ!

నీ కడుపున జన్మించుచు
నీ కమ్మని పాలుద్రావి నెగడిన మగవా
డేకారణమున ఘనుడని
యీకొట్టితి వతని వంచనోక్తి స్ఫురణల్.

పిల్లల గాంచి పెంచి పృథివిం బోదలించెడు మాతృమూర్తివై
యుల్లములేని శాసనపు టుచ్చులకుం గురియై తపింతువే
తల్లి! విదేశ సుందరు లదంతరపుం బ్రదుకుల్ సహింతురే?
కల్లలు విశ్వసించి సమగౌరవహానికి సమ్మతింతురే?

గడ్డాల్ మీసము లున్నవార మనుచున్ గర్వించి మీ నైపుణుల్
గొడ్డుంబోవగ పూరుషుల్ నెరపు యుక్తుల్ నమ్మి సేవించుచున్
గుడ్డల్ దొడ్డనగల్ ధరించుకొని షోకుల్ జేసి మోదింతువా
బిడ్డా ! యెంతటి వెఱ్ఱిదానవు కళావిశ్వంబు నీక్షింపుమీ !

ఎన్నేండ్లాయెనొ పూరుషుం డొకడ సాహిత్యంబు పూరంబులో
దున్నంబోలి చరింపసాగి ? పెడబుద్ధుల్ దప్పి పోలేదు; గ
ర్వోన్నత్యంబు నశించలే; దబల విద్యాపూర్ణయై తోడు రా
కున్నన్ దేశము నిద్రమేలుకొనునే ? యుత్ఫుల్ల కంజేక్షణా !

'నీవింటం బడియుండు మేనొకడ సంధింతుం బ్రజాశ్రేయమున్
పూవుంబోం డ్లబలల్ మనోహర పదాంభోజ ప్రపూజావిధుల్
గావింపం బరలోక మబ్బు' నని వక్కాణించి వాగ్దేవితో
సావాసం బదలించు పూరుషుని మోసం బెప్పు వారింతువో.

ముడుపులు గట్టి, పూజరుల పొట్టలు నించుచు, రోగియైన పు
త్రుడు మరణింప, దేవతల దూషణచేయక, సర్వసత్కళా
జడధి మథించి, విశ్వపరిషత్సభయం దొక సభ్యురాలివై
నడుపుము భారతీయలలనా ! మగవానికి తోడునీడవై.

సన్మానం

పట్టెడు గుండెతో సుకవి పండితకోటి నెదిర్చి, సత్కవీ
ట్పట్టము గట్టుకొన్న మెడవంచని వేంకటశాస్త్రి, యిమ్మహా
పట్టణవాసియౌ ననెడు పల్కు చెవింబడినంత నన్ను బో
ల్జిట్టికవుల్ భయంబుడిగి జిహ్వ గదల్పగ దొమ్మలుండునే?

పరభాషా రభసంబునం దసిలి దర్పం బేది, యత్యంత దు
ర్భర దీనస్థితి నున్న తెన్గునుడి గర్వస్ఫూర్తిమై; గండపెం
డెరముల్ దాలిచి యేన్గు నెక్కినది పోటీలేని శ్రీవేంకటే
శ్వర పంచానన గర్జలన్, వివిధభాషారూప సర్వస్వయై.

పిరికికి దావులేని సుకవిత్వ ధురుల్ వెలయించు వేంకటే
శ్వరకవి సాహచర్యమున పండితులం బ్రసవించి యున్న బం
దరుపురి చీరికిం గొనదు ధాతను: మీ యసమానగౌర వా
దరమున నేడు నాదు కవితాసతి దాల్చె మణీకిరీటమున్.

నాకుం బంగరు గండపెండియరమున్ దానంబు గావించి, యీ
ర్ష్యా కాలుష్యము లేని వాక్కున బ్రశంసల్ సేయు విద్వత్కవీ
ద్రాకాచంద్రుడు చెళ్ళపిళ్ళకవి లేడా? నమ్మ; నస్మచ్ఛుభం
బాకాంక్షించి యశశ్శరీరమున రాడా నేడు సానందుడై ?

కాయం బుబ్బగ పెద్దనార్యకవి దిగ్దంతిన్ బ్రశంసించుచున్
రాయల్ లేడని వెచ్చనూర్చెడు కవీంద్రశ్రేణి నోదార్చి, గాం
గేయ స్నానములన్ దనించిన మిమున్ గీర్తించెదన్ సత్కళా
శ్రేయస్కాముల, సత్యవాఙ్నిరతులన్ బృందావనీ పౌరులన్.

తావులుజిమ్ము భక్తి కవితాకుసుమాంజలి గుమ్మరించి బృం
దావన పౌరకోటికి గృతజ్ఞుడ నయ్యెద; పంచుకొందు భా
షావిదులార! మీ ప్రణయ సత్కృతు లందిన యాంధ్రశారదా
దేవత కాంచకుండదు సుధీజన సన్నుత కావ్యసంతతిన్.

కవితాపూజలు లేని దేశమున మౌర్ఖ్యం బుగ్ర భేతాళ తాం
డవనృత్యం బొనరించు; మానవతయున్ నామావశిష్టంబగున్;
కవిపూజాపరతంత్రమై నవయుగాంకంబైన మద్భారతం
బవతారించుత సత్యశాంతి సమతాబ్రాహ్మీ స్వరూపంబునన్!

కవి బ్రహ్మ

శీతలమై, సుధా ప్రణయచిహ్నమై, కవితా ప్రపూతమై
చేతము నూచు నీకలికి చిక్కని కౌగిట నెన్నిమారులో
పూతలుబూయు నాతనువు పొంగులు భంగమొనర్చి, యే కళా
భూతలి కేగినావు కవిపుంగవ ! వేంకటనర్సయాగ్రణీ.

సాగి ముస్తాబైన సన్మాన కన్యకు
దారిలోననె గుండె జారిపోవ

సేకరించిన శుభాశీర్వాద మాలికల్
సౌరభ్య మధువు కన్నీరు నించ

అపరంజి గుప్పిళ్ళ నభిషేక మొనరించు
ఆప్తమిత్రుల యాశ లణగిపోవ

దివ్యప్రబంధముల్ తీర్థమాడినకైత
అనుగుబిడ్డలతోడ నటమటింప

నిఖిల పల్నాటి తెలుగు మన్నీల కెల్ల
జీవములు వోయు బ్రహ్మ కుజ్జీవి నీవు
ప్రతిభ లోర్వని కట్టడి బ్రహ్మ కినుక
కరగిపోయితె వేంకట నరస సుకవి !

కదమున్ ద్రొక్కుచు నిక్కు నీకలము దగ్ధం బౌటచే, దెబ్బ తి
న్నది సాహిత్యము; మాటలేటికి కవీంద్రా ! లేత పాకాలతో
పదనై జానుతెనుంగు శబ్దములతో ప్రత్యక్షమై మేనికిన్
గుదుపుం గూర్చు కవిత్వ మల్లగల దక్షుం డేడి నీవూడినన్ ?

భిషక్కు

కనికారంబు కటాక్షపంక్తుల కలంకారంబు గల్పింప, చి
క్కని గాంభీర్యము జిమ్మ మీసముల పక్కా ఆంధ్రవేషంబుతో
కనువిందుల్ పొనరించు త్యాగియగు డాక్టర్ పాలకోడేటితో
జనియెన్ రాజమహేంద్రపట్టణపు రాజద్రాజతా సంపదల్.

ధనమాశింపక రోగపీడితుల బాధా శాంతియే డబ్బుగా
తనివిన్ జెందెడు వెజ్జు లెవ్వ రనినంతన్! బాలకోడేటి వం
శ్యుని వాక్రుచ్చి యహంకరించు గుణమాన్యుల్ దెల్గువా; రిప్పు డ
య్యనఘుం గోల్పడి కంట నీర్విడుతు రాహా! యెంత దౌర్భాగ్యులో!

నడుము బిగించి యాంధ్రుల సనాతన సత్కళ లాదరింప ముం
దడుగిడు నట్టి స్వార్థరహితాత్ముడు శ్రీగురుమూర్తి నామధే
యుడు, కవితాప్రియుండు, మధురోజ్వలమూర్తి యఖండగౌతమీ
జడముల డాగెనే? యొక రసజ్ఞత దుర్విధి దొంగిలించెనే?

రాష్ట్రపతి

మును పీవే తెలుగుం బ్రకాండుని జయంబు న్నీజయం బట్లు నె
మ్మనమందుం దలపోసియుంటివో, మహాత్మా! యమ్మహాయోద్ధ! టాం
డనుతో బోటి యొనర్చి రాష్ట్రపతి పీఠంబెక్కె; నేత జ్జయ
ధ్వనులభ్రాంతమునిండె; నీ మధుర వృత్తాంతంబు నాలించితే?

మన పట్టాభిని దిగ్గజేంద్రులు సన్మానించి చేపట్టి నం
తన నాంధ్రాళి భుజార్గళంబు లెగసెన్ బ్రహ్మాండ మంటంగ; నీ
యనురాగంబ ప్రధానహేతువు మహాత్మా! ప్రేమనిండార నీ
యనుగున్ భక్తున కాశిషంబులిడి దీర్ఘాయుష్మునిం జేయవే?

ప్రతిభావార్ధి సుబాసు బోసుని పరీరంభ ప్రథం గన్న భా
రత జాతీయ సభావిలాసిని ప్రహర్ష స్వాంతయై నీ మహో
న్నత ప్రేమాదరమున్ గడించిన యఖండత్యాగి చండాంశు న
ద్భుత మేధానిధి జెట్టబట్టినది బాబూ! ఆంధ్రికిం గోడలై.

ద్వారం

తనువుల్ పుల్కల పూలతోటలయి. యాత్మల్ స్వార్గికానందగా
హనమున్ సల్ప, ప్రపంచముం గుదిపి, యుయ్యాలూచు నీగాన మో
హినికిన్, నీకును, నీ ఫిడేలునకు, వేయేం డ్లాయురైశ్వర్యముల్ !
తెనుగుం గడ్డ యహంకరించినది; మేల్ మేల్ గాయకాగ్రేసరా !

పేరైన ఫిడెలు విద్వ
ద్వీరులు జోహారు చేయ దిగ్గజములపై
నూరేగి తెలుగు ప్రజ్ఞా
భేరి బజాయించినావు వేంకటసామీ !

ఉన్నా రెందరొ వైలనిస్టులు కళాయోధాగ్రణుల్ భావముల్
జిన్నెల్ వన్నెలు గూర్చి శబ్దమునకున్ జీవంబు పోషించు నీ
విన్నాణంబు గలట్టి వాడొకడు నావిర్భావమున్ జెందలే
డన్నన్, కాదనువాడు లేడనిన; కాదత్యుక్తి; విద్వన్మణీ !

నీవు ఫిడేలు దాల్చి కమనీయ నినాదఝరీ మరంద మా
లా వివిధ స్వరూప రస లక్ష్మల సృష్టి యొనర్చు లాఘవం
బీవర కెవ్వ రెందు గడియించి యెఱుంగరు; నీదు వ్రేళ్ళలో
నేవరమున్నదో యెరుగ రెవ్వరు; ద్వారము వంశభూషణా।

చెవులుబట్టిపిండి శిక్షించి, జడమైన
కట్టె కెట్లు విద్య గఱపినావొ।
అంగుళీయకంబు లంటియంటకముందె
నీ ఫిడేలు మధుర నిధులు గురియు

రంగా

తనురక్తంబు కిసాను రైతుల హితార్థంబై, యహోరాత్రు ల
ర్పన గావించు కిసానువీరుడవు; నిస్స్వార్థుండ; వీ వుద్భవిం
చిన యానంద దినంబునం బులకరించెన్ దేశ; మో రైతుమం
డన! రంగాభిధ! వర్ధిలం దగు ననంత బ్రహ్మకల్పాంతమున్.

రైతురంగా యన్న ఖ్యాతి కుళ్ళాయిగా
దాల్చిన దీన బాంధవవిధుండు
బాపూజి దివ్య జిహ్వా ప్రశంసలనంది
చెరసాల ముద్ర దాల్చిన ఘనుండు
ఆచార్య పీఠంబు నరకాల నెగజిమ్మి
తల్లి నారాధించు త్యాగధనుడు
జాతీయ కళల కాస్కారంబు గల్పింప
నుబలాటపడు రసజ్ఞోత్తముండు

అన్యదేశయాత్ర లాచరించి విశాల
చిత్తవృత్తి గడన చేసినట్టి
ప్రతిభ చరితుడైన రంగా మనీషి వ
ర్ధిల్లు గాత! నుతుల పల్లకీల!

లోపము

హిందూ మహమ్మదీయుల
పొందొక్కటి కొఱత భరత భూముల స్వేచ్ఛా
నంద స్వర్గంబున కని
కుందెదము సగంధ! చెప్పుకొన సిగ్గయ్యెన్.

నెత్తుటి ముద్దై, కఱకుం
గత్తులు చేపట్టి యున్న కాశ్మీరములో
మిత్తువ నటించె మతమును
సత్తికి నరబలియ మేటి సాపంబు గదా?

బందీగేహనివాసఖేదయుత దౌర్బల్యాంగకుల్, గాంధి క
ర్మంది బ్రహ్మపదానువర్తు లెటు నిర్వర్తించి సంధింతురో
పొం దీరెండు మతాలవారలకు? మాపూర్ణస్వరాజ్యార్కు డీ
మందేహవ్యథ నస్తమించడుగదా మధ్యందినప్రాయుడై!

సంపాదించిన డబ్బు దుస్తులకు దర్జా కాగమింజేసి, నే
కొంపల్ గాలిచి లంచగొండినయి నాకు న్నన్ను గన్నమ్మకున్
గంపెండంతటి స్వీయజాతికి నసత్కారంబు గావించితిన్;
కంపించుం దను వాంగ్లనాగరకతానర్థంబు నూహించినన్.

ఆత్మస్తుతి

సొంత రాజ్యమంచు సంతోషపడ్డాము
దొరల నూరుదాట దరిమినాము;
చేతులార బాపుజిని జంపుకొన్నాము
సానుభూతి సభలు జరిపినాము.

ప్రజల రాజ్య మనుచు ప్రకటించుచున్నాము
నందనములు పెక్కు నాటినాము;
వేదఋషులు వోలి సాదంబు దగ్గించి
కరువుమీద కత్తి గట్టినాము.

వల్కలాజినములు పట్టాంబరాలుగా
ఆకులలము లంబు లన్నముగ
మడమ ద్రిప్పకుండ నడిపించుచున్నాము
ప్రజల నోలి రామరాజ్యమునకు.

ఇంటి దొంగవాని నేమిచేయగలేము
బయటి దొంగవాని పట్టగలము;
అంటరానితనము నదలించు శాసనాల్
చేయగలము; నిలుపు చేయలేము.

కులమతాలులేని బలమైన జాతిగా
మార్చదలచినాము మానవులను;
కులమతంబు లెన్నికల కాలములలోన
నడపదడప మాకు నవసరములు.

మద్యపానమెల్ల మండలంబుల నిషే
ధించి గాంధికోర్కె దీర్చినాము:
పదియు నేడుకోట్ల పైచిల్లు నష్టంబు
ప్రజలమీద బులిమి పడసినాము.

స్వర్గమందు కొంత ప్రతిఫలంబేదియో
ముట్టినట్టి పనికి బూన మేము;
పూర్వజన్మ కర్మముల నమ్మకముచేత
కష్టసుఖములందు కలతపడము.

ప్రాతకథలమీద, ప్రాత రోజులమీద
ప్రాతచదువుమీద భ్రమత మాకు;
కొ_త్త మార్పులన్న క్రొ_త్తందనంబన్న
నిక్క_నీము, కడపద్రొక్క_నీము.

ప్రశ్న

చాటించితివి ప్రజా సామ్రాజ్య ధేనువు
నిండార శుభములు పిండుననుచు

నిందించితివి సీమనృపుల రాచటికంబు
నట్టింటిలో చిచ్చు బెట్టుననుచు

యుగ్గడించితి రాట్న మొక్కటే దేశ దా
రిద్ర్యంబు నదిమి నిర్జించు ననుచు

వాకొంటి వల్ల స్వేచ్ఛా కేతనము నీడ
బంగారు పంటలు బండుననుచు

రాజ్య పీఠమెక్కి, రాజదండము బట్టి
మూడు వత్సరాలు ముగిసిపోయె;
దొరల రాచటికమె మెరుగయ్యె ననిపించి
మారుపల్కవేల మంతిరన్న !

సమసిపోలేదు విశ్వాసంబు దేశాన
జాతీయ శాసనసభలయందు
పట్టూడిపోలేదు భక్తితాత్పర్యంబు
మహితమహామంత్రి మణులయందు
తగ్గిపోలేదు సోత్సాహాతిరేకంబు
స్వాతంత్ర్యదినమహోత్సవములందు
చరణ మూనగలేదు సందేహలేశంబు
బాపూజి గన్న స్వప్నములయందు

కడుపునిండ కూడు, నొడలినిండుగ బట్ట
కోరుచున్న దిపుడు భారతంబు;
ప్రజల కామితాలు పాటింపలేని స్వ
రాజ్యమేల? రామ రాజ్యమేల?

ఆజన్మ పరిశుద్ధ మగు మహాత్ముని నల్ల
మతమహావ్యాఘ్రంబు గతుకునపుడు
అస్పృశ్యతావారణాసక్తి నీలోన
పల్లెపల్లెల సన్నగిల్లినపుడు

మానవత్వమును సంహారంబు గావించు
జాత్యహంకృతి మెడ సాచినపుడు
స్వేచ్ఛాప్రదాత చచ్చిన మరుక్షణమున
మొసలి కన్నీ రీవు విసరునపుడు

తెరమరుంగున నీవు సాధించుచున్న
కృతకనటనంబు జూచి శంకించుచున్న
ప్రజల యనుమానముల నెట్లు బారద్రోలి
దరికిజేర్తువా సామ్రాజ్య ధర్మనౌక ।

ఉడుకు నెత్తుటి కూటి కొడిగట్టు గూండాల
ప్రళయ తాండవ భీతి వాయలేదు
చిలిపిచీకటివర్తకుల ఱాతి చిత్తాలు
కనికారమున గ్రుగ్గి కరుగలేదు
భూరి మౌఢ్యము తట్టుముట్టాడు జాతిలో
ఐకమత్యజ్యోతి సోకలేదు
క్రూరసాంఘిక దురాచార భూతంబుల
నెదిరింపగల గుండె లెదుగలేదు

కరువు లొక్కవంక; కాటకా లొకవంక
హింస లొక్కవంక, నెసగుచుండ
ప్రకృతములు గాని వనదేవతా ప్రతి
ష్ఠలకు నుత్సవాలు సలుపనేల ?

కులము చక్రములు మేకులు గొట్టి దట్టించు
పరమ ఛాందసపు కావ్యములవలన

అరచేత వైకుంఠపురము ప్రదర్శించు
నగ్న వేదాంతవాఙ్మయమువలన

బాహ్యప్రపంచానుభవ మెఱుంగని భోగ
శీలురపయి పెత్తనాలవలన

అమలుచేయంగ దాహతులేక వెనుదీయు
నడుమంతరపు శాసనాలవలన

నైతికంబుగ ప్రకట వైజ్ఞానికముగ
సాంఘికంబుగ నాయువుల్ సమసియున్న
దీనజాతికి ముక్తి సాధింపగలవె ?
మాయనృత్యాల తెర చించివేయగలవె ?

ఆత్మప్రయోజన వ్యామోహధాటికి
కరము మోడ్చని సంస్థ గానరాదు

పెనువార్గికనిశాతవిషవిలోకమున
కుమిలిపోవని కళారమణి లేదు

అసమానతలను చెండాడి విజ్ఞానంబు
నాటు విద్యావిధానంబు లేదు

మూడుపూటల డొక్క బూడ్చి పేదల క్షుత్తు
వాపజాలిన దయాపరుడు లేదు

యున్నవాడును, లేనివా, డున్నవాని
మానవేతరమగు మెహర్బాని కొఱకు
ప్రాకులాడెడు వాతావరణమునందు
విశ్వ సౌఖ్యంబు నెట్లు స్థాపింపగలవు ?

చ దు వు

ఉగ్రసాంఘికశాసన వ్యూహములకు
వెఱచి తలవాల్చు కామినీ విశ్వమందు
బ్రద్దలగుచున్న స్వాతంత్ర్య భావగీతి
చదువుకొంటివె ? సకల శాస్త్రప్రవీణ !

'ఆలుబిడ్డలు కూటి కల్లాడుచుండ
కంట దడిబెట్టు శుష్కకంకాళమూర్తి
డొక్కలో నిస్వనించు నిష్ఠురపు శోక
మాలపింతువె ? భూరిగాయనవరేణ్య !

విశ్వవిద్యాలయంబులు బిండుచున్న
తరళ విజ్ఞాన మధుర దుగ్ధంబు ద్రావి
బలిసివచ్చిన యున్నత పట్టభద్ర
క్షితిని ప్రేమించు టభ్యసించితివె నీవు ?

హృదయ ముండని నీ యెన్నదేండ్ల ముదుక
కౌగిటం బడ్డ పసిపత్ని కడుపులోన
సతత మేపారు సంకుల సమరఘోష
శ్రుతులు సోకునె ? కృపలేని సోమయాజి!

గుళ్లు గోపురాల కోసరంబై నీవు
ధారవోయుచున్న ధనము జూచి
కటికి పేదవాని కడుపులో న ర్తించు
కత్తు లెన్నొ ? లెక్కగట్టగలవె ?

కృష్ణమూర్తిపేర, నేసుక్రీస్తునిపేర
భిన్నమతము లుద్భవిల్లు నపుడు
విశ్వశాంతి గోరు విజ్ఞుల చిత్తాల
కంటినీరు కొలువ గలవె నీవు ?

శ్రుతికి కటువయ్యె నని యపశ్రుతికి గినిసి
స్థాయి సవరించుకొనెడు వాగ్గేయకార !
విలువగల నీదు మధుర జీవితపు వీణె
బెట్టు దప్పినిదని లక్ష్యపెట్టవేమి ?

కవి

బూటుల్ కోటులు నున్నతోన్నత పదంబుల్ జూచి యాశించి, ము
ప్పూటల్ బోయి ప్రదక్షిణించి కవితాపుష్పాంజలుల్ సల్లి, యా
రాటంబుం బడుచున్న శుష్కకృత కవీంద్రా! యెండగుజ్జాలలో
నూటల్ రావు; రసజ్ఞమూర్తులగువా రున్నారు ప్రచ్ఛన్నులై.

మెద డుడుకెత్త రేబవ లమేయ రసోచిత భావరత్నముల్
వెదకి, మృదూక్తులం బొదిగి, పేశల కావ్య సరంబు లల్లి, శా
రద నలరించునట్టి కవిరాజువు నీవు! దరిద్ర మూర్తివై
బ్రదుకుట జాతి కెల్ల తలవంపులురా! రసరాజ్యనాయకా!

కమనీయకనకకంకణఝుణం ఝుణలచే
గడన కెక్కినది నీ యెదమకాలు
పదునాల్గు లోకాల పరమ రహస్యముల్
వెదకి తెచ్చునది నీ విశ్వదృష్టి

సకల మానవ మానసముల సామ్రాజ్యంబు
సలుపజాలినది నీ సత్యవాణి
భస్మరాసులలోన స్వర్గ సహస్రముల్
సృష్టింపగలది నీ చేతికలము

కాలపురుషుని నాశనఖడ్గహతికి
చెదరిపోనిది నీ సుప్రసిద్ధజన్మ;
కుడుచుటకు గల్గి కడు దరిద్రుడవు నీవు!
కుడుచుటకు లేక భాగ్యవంతుడవు నీవు!!

నీ దృక్పథమునందు నిఖిల ప్రపంచంబు
నగ్నసుందరమైన నల్లపూస
నీ మానసము దయారామాభివృద్ధికి
అమృతంబు జిల్లు వర్షాగమంబు
నీ చరిత్రము గాఢనిద్రాదరిద్రాణ
కుతలచక్రమునకు కోడికూత
నీ వాణి వికటభావావేశరభసకు
గిరిదాటరాని సుగ్రీవముద్ర

సుప్రశాంతిరత్న శుద్ధాంతముల నిల్చి
తపమొనర్చు యోగధనుడ వీవు ;
భావదాస్యమునకు నీ వతీతుడవంద్రు
ప్రజ్ఞ విస్మరింపవలదు సుకవి ;

నీచేత వినుతులందిన యొక్క కవిరాజు
సంతాన దాన భాస్కరుడు నేడు
నీపద్దులోబడ్డ ద్రేపల్లె గొల్లడు
సతులున్న యొక బ్రహ్మచారి నేడు
నీయొప్పుకోలు నందిన పాండవుల పెండ్లి
క్షతిలేని విశ్వ సమ్మతము నేడు
నీ తిరస్కార వహ్నిం బడ్డ కర్ణుండు
కులహీను డగు నభాగ్యుండు నేడు

వలపు లూరించు నీచేతి కలముమీద
వాలియున్నది సర్వలోకాల బ్రదుకు;
పలుకదగదైన భావదౌర్భాగ్యమునకు
కారకుడ వీవు; స్వకుల దీక్షా కవీశ ;

సవతితల్లి

కాకికులాయంబున నొక
కోకిల ప్రసవించి రెండు గ్రుడ్లిడిపోయెన్;
కాకం బవి తన వని, యవి
వేకంబున బొదిగి మంచి పిల్లల జేసెన్.

కాకియు దన కొడుకులవలె
కోకిల కొడుకులను బెంచుకొనె మక్కువతో;
ఈకలు టెక్కలు మొలిచిన
దాక నిజాత్మజులటన్న తాత్పర్యమునన్.

ఈడు వచ్చువేళ నింతుల కంఠముల్
మధుర మధుర మగుచు మారు కరణి
మూగవోయి యున్న బుడుత కోయిల జంట
మాధవాగమమున మాట నేర్చె.

కొడుకుల పల్లులో చిఱుత కోయిల పిట్టల పల్లులో బయ
ల్పడియెడు తారతమ్యమును వాయసకాంత గ్రహించి, యాగ్రహం
బడరగ మోసమయ్యెనని యా ప్తుల జుట్టల జీరి ముక్కునం
బొడుచుచు దన్నసాగె పికపుత్రకుల న్నిజమాతృహీనులన్.

చేసిన నేరముల్ దెలిపి శిక్ష యొనర్తురు కన్నతల్లు లా
వాసము దాటలేని పసివారిని కన్నకుమాళ్ళ నిట్లు పే
రీసున జంపనేల జననీ! యని దీనత కూనకోయిలల్
దోసిలి బట్టి మ్రొక్కె వగతో; పగబట్టిన వాయసాంగనన్.

కులము దాచుకొన్న తిలఘాతుకులు మీరు
వంశ మెల్ల మైలపడ్డ దిపుడు;
పరభృతములు మీరు; బలిభుక్కులము మేము
తల్లి లేదు; మీకు తండ్రి లేడు.

కులములేనివాడు బలగముండనివాడు
పనికిరాడు నేటి భారతమున;
కలుపుగోలుతనము కట్టుబాటును గల్గు
స్వచ్ఛమైన కాకిజాతి మాది.

మాలో నొక్కని జెనకిన
కూళం గనిపెట్టి వాని గోరీకడ పిం
డాలం దినుదాక కృధా
జ్వాలలు శమియింప వఖిల బలిభుక్తతికిన్.

కోయని కూసినం గగనగోళము సర్వము దద్దరిల్ల మా
వాయసజాతి గుంపులయి వచ్చి సహాయ మొనర్చి న్యాయ మ
న్యాయము దీర్చిపోవు; భవనంబున నోరుగలట్టివానిదే
యీయుగమందు రాజ్యము సుమీ గమనింప; వివాద మేటికిన్.

కులము మహాసముద్ర మను గొప్ప రహస్య మెఱింగికాదె? పె
ద్దలు ధిషణా ధురంధరులు త్యాగ మొనర్చినవారు వోలె నీ
తులు వచియించుచుం గులము తోకలు మానరు త్రుంచివేసినన్
మొలిచెడు కల్పవృక్షముల మొక్కలు నిక్కము వర్ణజాండముల్.

కాకులకు కోకిలంబుల
కేకాలమునందు మైత్రియే లేదు కదా
మీకేల సిగ్గులేదో
నాకూనల కూడు గుడిచి నను గికురింపన్.

మొగ్గలవంటి నా సుతుల ముద్దుమొగాల పసందు లక్కటా
బొగ్గులవంటి మీ తనులపొత్తునవాడి కళావిహీనమై
తగ్గిన వీ వసంతుని రథప్రథమోత్సవ పుష్పపూజ నా
ముగ్గురు పుత్రులే జరుపబోయెడువారని మీ రెఱుంగరే?

తీగసాగినట్లు దివ్యగాంధర్వంబు
వెల్లడించు నా కుమాళ్ల సరస
కంఠ మెత్త మీకు గల్గునా తాహత్తు
కూళలార! సవతి కొడుకులార!

సవతికొడుకు లన్న శబ్దంబు నాలించి
కన్నతల్లి గాదు; కాక మనుచు;
వాస్తవం బెఱింగి పరువెత్తసాగె భ
యాకులంబు లగుచు కోకిలములు.

ఆ నిర్భాగ్యవనప్రియార్భకులు పుష్పారామముల్ సొచ్చి, క్రొం
దేనెల్ ద్రావుచు, పల్లవప్రసవ భుక్తిన్ గష్టముల్ వాసి, లో
కానందంబుగ బాడనేర్చి, ఋతురాజాస్థాన విద్వాంసులై
వీనుల్ విందుగ బాడుచుందు రిపుడున్ విశ్వైక్య వేదార్థమున్.

కోతి

ఎన్నో యేండ్లకు ముందు మానవుల కీవే వంశనాధుండవై
యున్నా వందురు డార్వినాది మహనీయుల్; మానవాకారపుం
జిన్నెల్ జేష్టలు గోచరించెడిని వీక్షింపంగ నీలోన, తి
మ్మన్నా! దగ్గరవాడవే కద మనుష్యశ్రేణి కేనాటికిన్.

తొమ్మిది వ్యాకరణాల్ సాం
తమ్ముగ బఠియించి రామ ధరణీశునకున్
నమ్మిన బంటగు హనుమన
తమ్ముడవా? లేక యది కథా కల్పనమా!

పుట్టకముందె మీ చిలిపి మోమున వార్ధక లక్షణంబులన్
బెట్టి సృజించునో నలువ? పిల్లలు బెద్దలు నొక్కరీతిగా
బుట్టువ, రేమి చిత్రమిది? పోకిరి చేష్టలకున్ జగంబునన్
బెట్టినపేరు; మీకులము, పెట్టినపేరగు హాస్య విద్యకున్.

చిత్రమైన నీదు చిలిపిచేష్టలు జూచి
బోకరింపు జూచి, బొమలు సూచి
విస్మరింపగలదు విశ్వ మొక్క క్షణంబు
సంకటమును ప్రకృతి పంకిలమును

ని న్నీక్షించి హసించనట్టి నరుడున్, నీపై దయాభావము
త్పన్నం బందనివాడు, గానమునకున్ వై ముఖ్యమున్ జూపువా
డున్నాడా సకల ప్రపంచమున ? నాయుర్భూతి నిండార తి
మ్మన్నా ! హాస్యకళాసముద్రమున మమ్మోలార్చు మశ్రాంతమున్.

స్వాతంత్ర్యానంతరమున
నేతెంచిన క్షామమునకు హేతువులని మీ
కోతుల సంహారం బొక
నీతిపరుడు చెప్పె మొన్న; నీ వెఱుగుదువా ?

లంకాయుద్ధమునందు రాముని పటాలంబై నిశాటాబ్ధి ని
ట్టింకుల్ సల్పినవారు మీ కులమువారేనంచు యాథార్థ్యమో
బొంకో పల్కెను వామలూరజుడు; తత్పుణ్యంబునం దక్క మీ
కింకన్నూకలు నేలమీద; కపిదేవీ ! రామరాజ్యంబునన్.

కరువులకు కారకులు సో
మరి పౌరులటన్న నిజము మదినెంచక, యే
మెరుగని మీపై బులుముట
దురాగతము గాదె రామదూతలరాణీ !

గుంటూరు

కొమ్మనతండ్రి భాస్కరు డకుంఠితతేజు; డఖండ సత్కవి
త్వమ్మున గూడ తిక్కన పితామహుఁడేలగ పట్టణాలకున్
సొమ్మయి గర్తపట్టణము శోభిలు నాడును: నేడు; యావదాం
ధ్ర మ్మొకయెత్తు, గుంటురుపుర మ్మొకయెత్తు కళాప్రతిష్ఠలన్.

పెట్టినపేరు ముందడుగు వేయుట కెట్టి మహోద్యమంబులన్
బెట్టినపేరు మంజుల కవిత్వ పటుత్వరసైకపుష్టికిన్
బెట్టినపేరు గుండెగల వీరవరేణ్యజనుః ప్రశస్తికిన్
పెట్టినపేరు గర్తపురి విద్యకు, గానకళా ప్రసిద్ధికిన్.

ఏస కొంచెములేని హృదయంగమంబైన
సిసలైన తెలుగు రంజిల్లుచోటు
కట్టులో బొట్టులో కడమ సీమలయందు
నగ్రతాంబూలంబు నందుచోటు

ఆజాను బాహువులై కోరమీసాల
మగవారు దండిగా మసలుచోటు

కంటి కింపైన చక్కని యందగత్తియ
లింటింట విద్యుత్తు లీనుచోటు

అవల పల్నాడు, కొండవీ డివల నిలిచి
జనన మెత్తిన చిఱుత బాలునకు గూడ
గురువులై వీరగాథలు గరపుచోటు
వీర భాషాభిరామ; గుంటూరుసీమ.

రే డి యో

నాల్గువంద లిచ్చి, నట్టిల్లు సగమిచ్చి
మెచ్చి చేతులార దెచ్చుకొంటి
రేడియో మెషీనుచేడియా ! దయచేసి
పాడకమ్మ ! చలిది పాతపాట !

సత్యతృష్ణలేని జన్మచ్ఛవాలైన
చదువుకొన్న మూర్ఖజనముతోడ
కలసి మెలసి తిరిగు గమ్మత్తు ధర్మాలు
చెప్పి నామనస్సు చెఱుతువేల ?

కులమతాల సౌధములు గూలిపోనీక
కాపలా యొనర్చు కవులచేత
వ్రాయబడ్డ ప్రాతరచనలు వినిపించి
బాధపెట్టవలదు వలదు రమణి !

వెన్న దొంగిలించు వింతచోరునితోడ
ప్రణయచర్య జరుపు రాధ చరిత
ప్రసవవేదనంబు బడుచున్న భూమిలో
శీలమెట్లు సృష్టిచేయగలదు.

బంటుమొదలు రాజువఱకు లంచముదిన్న
వింతకథలు మాకు వినుచుచున్న
హృదయశాంతి జేయు యింపైన వార్తలు
వినుచు నెన్నడమ్మ! విన్నువాణి!

అన్నమునకు లోక మల్లాడుచుండగా
క్షామహతికి నేల జర్జరింప
వేణుగానభక్తిబెట్టి యెన్ని యుగాలు
విశ్వచయము నేడిపింతువమ్మ!

రేయిబవలు భారతీయ సంస్కృతిపేర
గండశిలలు సూపి కథలు సెప్పి
గటికిపేదవాని కడుపులో గల చిచ్చు
గడపగలవె నీవు గగనవాణి!

జాతిదృష్టిలేని జహ్వారాఖ్యుని గూడ
కంటగించువారు గలుగు ధరణి
గొప్పదనుచు జెప్పుకొని మిట్టిపడు నీకు
ధరణిమీద స్వేచ్ఛ దక్కగలదె?

గుణపాఠము

పిట్టలమీద నాకు గల ప్రేముడి నన్నొక చిట్టిదొంగగా
నెట్టిన చిత్రగాధ, జననీ! వినుపింతు తిరస్కరింప కూ
కొట్టి క్షమింపు; మప్పటికి కొంచెము చీకటివడ్డ బైట గా
ల్పెట్టగ జంకునట్టి కడు పిన్నవయస్కుడ, గ్రామరత్నమా!

జనకుడు లేడు వీట; ననుజన్ముడు నేనును కన్నతల్లి భో
జనముఁలుచేసి యింటి మొగసాల శయించితి; మంత నేదియో
తినుటకు దిండిలేని యొక దీనకుటుంబము, మాగృహంబు పం
చను దలదాచుకోదలచి సంజకడన్ జనుదెంచె దీనతన్.

ఆ కుటుంబి కొడుకు నాకన్న కొంచెము
లేతవాడు; నోరులేనివాడు
సాకుచుండె నొక్క చక్కని కౌజును
ప్రాణసమత పంజరాన నుంచి.

పక్షిని జూచి నా కది యవశ్యము కావలెనంచు సుమ్మి రెం
డక్షులమీద రాచుకొని, యంబకు జాలి జనింప మందమం
దాక్షరగద్గదోక్తి వినయంబున గోము నటించి వేడితిన్
వక్షముమీద వ్రాలి బహుభంగుల నేడ్చితి సన్నసన్నగన్.

చక్కగ న నోదారిచి
మక్కువ దీర్పంగ ననుగుమాత మృదువుగా
రొక్కమున కిత్తురా మీ
పక్కని మావాని కనుచు పాంధుల నడిగెన్,

విత్తమనుమాట కించుక
మెత్తంబడి రధ్వగులును; మిధ్యానిద్రా
యత్తుడయి యుండి కథ యా
వత్తును విని లేచి కొడుకు బావురుమనియెన్.

కుదిరిన బేరమున్ జెదరగొట్టిన పాంధుల పిల్లవాని చం
పుదమనునంత యాగ్రహము ముమ్మరమై, విధిలేక కోపపుం
బదను నణంచుకొంచు దలవాల్చితి; పంజరమందు పక్షికా
ల్గదిలినయప్పుడెల్ల గదలన్ దొడగెన్ హృదయంబు చింతచే.

ఆలోచించితి పక్షికోసర ముపాయా లర్ధరాత్రంబుదా
కాలోబాంధకుటుంబముం గమన దీర్ఘాయాస భారంబునన్
దూలెన్ గాఢసుషుప్తి గర్భమున; నిందుం డంధుడై పూర్వ కు
త్కీలాగ్రంబున విశ్రమించె; పెళుసెక్కెన్ జీకటుల్ గ్రమ్మరన్.

కూసె నడిజాముకోడి, దిగ్గోళకములు
ముమ్మరించిన చీకటి ముసుగు జొచ్చె
పేట నిశ్శబ్ద జలనిధి మాటు మణిగె
నప్పటికి నాకు నొక యుపాయంబు దట్టె.

నిసుగును నిద్రబుచ్చి కడు నేర్పున మంచము డిగ్గు మాతకున్
బొసగని నేర్పునన్ వెనుకముందులు సూచుచు శయ్య డిగ్గి, మా
నసమున రైలుబండ్లు పయనం బొనరింప విహంగచౌర్యసా
హస మొనరించితిన్; దనివినందితి రెండవ కోడికూతతో.

పిట్టను గూటితో నొక వివిక్తతలంబున దాచి, యేమిలే
నట్టుల శయ్యపై నొరగి, యవ్వలి కీడు దలంచి గుండియల్
దిట్టముజేసికొంచు కడతేర్చితి నాటి నిశీధ శేషమున్;
పిట్టలు గూసె నల్గడల; వేకువయయ్యె హరిత్తటంబులన్.

నిద్దుర మేల్కొని పాంధులు
ప్రొద్దెక్కెన దనుచు లేచిపోవుచు గుండెల్
గ్రుద్దుకొని వెదకసాగిరి
ముద్దు కవుజుకొఱకు నాల్గుమూలలు వగతో.

నేనున్ గొంచెము సానుభూతిపలకల్ నేత్రంబులం బూని లో
నానందించుచు వారితోడన విహంగాన్వేష గావించితిన్;
దీనుండై విలపించు బాలకుని యార్తిన్ జూచి మా యమ్మయున్
గానీ కాసిడినట్టి దృశ్య మిపుడున్ గండ్లన్ బ్రవర్తించెడిన్.

వారు నిరాశజేసికొని పైనముగట్టుచు పక్షిపోక ని
ర్ధారణ చేయలేక బహుధా తలపోయుచు నుండునంత నా
నేరము బైటబెట్టుటకు నేర్చినదో యన గూయసాగె, చి
న్నారి విహంగమంబు సదనంబున నుండి కికాకిక ధ్వనిన్.

తెలవారినట్లు నేనున్
దెలవారిన మోముతోడ ధృతిచెడి, భీతిన్
వలవల యేడ్చుచు నల్లన
నిలు సొచ్చితి పక్షిగొంచు నేగిరి పాంధుల్.

తల్లి నన్ను బిలిచి దండించి వినిపించె
దొంగతనము వలని దొడ్డసేగి;
తల్లి బోధకన్న దట్టంబుగా పిట్ట
నేర్పి పోయె నాకు నీతిగీతి.

జోలపాట

చిచ్చో హాయీ!
ఏడువకు నాయన్న! - ఏడువకు తండ్రి!
ఏడిస్తె నీకండ్లు - ఎఱుపెక్కుతాయి
ఎఱుపు జూచి తల్లి - కరిగిపోతాది ॥చి॥

గంపంత బలగంబు - కలుగునాయన్న!
కన్నీరు నీకేల? - కలఁత నీకేల? ॥చి॥

పందిట్లొ అబ్బాయి - పారికాడాడు
క్రొత్తపండని రాజు - కొంగుబట్టాడు ॥చి॥

ఊకొట్టి నాయన్న - ఉగ్గుతాగాడు
నీలాల యుయ్యాల - నిద్రబుచ్చింది ॥చి॥

కలలోన దేవతలు - కతలు సెప్పారు
నాయన్న నిద్దర్లొ - నవ్వుకొన్నాఁడు ॥చి॥

పిరికిపాటకు తండ్రి - విసిగి యేడ్చాడు
వీరగానము లాల - పింప నవ్వాఁడు ॥చి॥

గిలకపండుకు తండ్రి - తలికి నవ్వాడు
నవ్వులో భావాలు - నాట్యమాడాయి ॥చి॥

ఉయ్యాలలో సూర్య - డుదయించినాఁడు
వంగడానికి సుప్ర - భాత మొలికింది ॥చి॥

బాలచంద్రునిచేతి - పచ్చల్లబాకు
నాయన్న ! నిను జూచి - నవ్వుకొన్నాది ॥చి॥

రెడ్డిరాజులనాటి - దొడ్డదుందుభులు
కన్నయ్య బుట్టంగ - కదలి మ్రోగాయి ॥చి॥

ఖడ్గతిక్కన పంచ - కల్యాణి హయము
సకిలించి నాయన్న - సరస నిల్చింది ॥చి॥

ఆంధ్రపౌరుషశక్తి - ఆంధ్రతేజంబు
అబ్బాయి, యుగ్గుతో - నారగించాడు ॥చి॥

కొండవీటిరెడ్ల - దండికీరితికి
బుజ్జోడు కట్టాడు - గుజ్జన్నగూళ్లు ॥చి॥

కృష్ణరాయని వీర - గీతాలు విన్న
ముద్దులయ్యకు మేన - పులకలెత్తాయి ॥చి॥

అభిమన్యుకథకు మా - అందాలకూచి
కళ్ళల్లొ కెంపుల్లు - కారాడినాయి ॥చి॥

భీమసేనునివాడి - భీభత్సుగరిమ
నా చిట్టితండ్రిలో - నాటుకోవాలి ॥చి॥

వీరబొబ్బిలికత్తి - వీగిపోయింది
కన్నయ్య ఖడ్గంబు - కళదప్పబోదు ॥చి॥

ఓరుగంటి పతాక - లొరిగిపోయాయి
బంధింపరాయన్న - పట్టుదట్టీలు ॥చి॥

గజ్జెల్ల మొలత్రాడు - ఘల్లుమన్నాది
పగవాని గుండెల్లు - ఝల్లుమన్నాయి ॥చి॥

చక్కని నాతండ్రి చదువుకెళ్ళాడు
ముద్దుల తెలుగమ్మ - మురిసిపోయింది ॥చి॥

సాగినాకనతండ్రి - సాము నేర్చాడు
కొండల్లొ పరసేన - గుండె జారింది ॥చి॥

కన్నతండ్రి లేచి - కాలూనినాఁడు
చినచిన్న గరిడీలు - సిద్ధమైనాయి ॥చి॥

దోగాడరాయన్న ! - దోగాడరన్న !
నాగులేటి వీర నాట్యరంగాల ॥చి॥

కలికి కమ్మని తెల్గు - కవనగంగమ్మ
చక్కనయ్య నోట - జాలువాఱాలి ॥చి॥

ఆయుస్సు మా యన్న - కమరియుండాలి
శ్రేయస్సు దేశాల - చిందులాడాలి ॥చి॥